

Analýza role VOV při naplňování Strategie vzdělávací politiky České republiky

Inovace VOV_techická oblast

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_041/0008047

VOŠ informačních studií a SŠ
elektrotechniky,
multimédií a informatiky
Novovysočanská 280/48,
Praha 9 - Vysočany, 190 00

Aktivita 7: Analýza role VOV při naplňování Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020 a dalších strategických dokumentů MŠMT při reflexi místa VOV mezi obory středního vzdělávání a profesně orientovanými bakalářskými programy

Zpracovali:

Markéta Pražmová, Marcela Davídková, Jiří Antoš, Ladislav Pytloun, Nikol Drábová

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah

Úvod	4
1. Analýza role VOV	6
2. Aktuální situace ve VOV	9
2.1 Analýza stávajícího stavu	11
2.1.1 Unikátnost oborů vyučovaných na technických a zemědělských VOŠ	12
2.1.2 Předčasné odchody studentů	16
2.1.3 Ztížení přístupu zahraničním studentům na VOŠ	18
2.2 Personální a materiální zajištění výuky na VOŠ	19
2.3 VOV mezi obory středního a profesně orientovaného bakalářského vzdělávání	21
3. Dosavadní strategie VOV	22
3.1 Strategické dokumenty ČR	22
3.1.1 Strategie 2030+	22
3.1.2 Dlouhodobý záměr	22
3.1.3 Iniciativy 4.0	24
3.1.4 Dlouhodobé záměry ve vzdělávání pro jednotlivé kraje	25
3.1.5 Cíle jednotlivých krajů	25
3.1.6 Krajské akční plány pro jednotlivé kraje	27
3.1.7 Národní soustava kvalifikací (NSK)	29
3.1.8 Národní soustava povolání (NSP)	29
3.2 Strategické dokumenty EU	30
3.2.1 Boloňský proces	30
3.2.2 ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System)	31
3.2.3 Kodaňský proces	31
4. SWOT analýza	33
5. Závěr	35
Seznam použitých materiálů	36

Úvod

V roce 1995 bylo jako nový stupeň terciárního sektoru nevysokoškolského vzdělávání zakotveno vyšší odborné vzdělávání do školského zákona č.29/1984 Sb.

Jeho specifika jsou v omezené míře zakotvena v zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon) a v prováděcí vyhlášce.

Vyšší odborné vzdělávání rozvíjí a prohlubuje znalosti a dovednosti absolventa středního vzdělávání s maturitní zkouškou a připravuje jej pro výkon náročných odborných činností.

V roce 2017 byla vyhlášena výzva v prioritní ose PO3 – Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání, Investiční priorita IP 1 a Specifický cíl SC 5. V roce 2018 byla zahájena realizace projektu Inovace VOV technická oblast, CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_041/0008047.

V této závěrečné zprávě vycházíme ze základních školských dokumentů Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020, Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci ČR (Národní RIS3 strategie) a Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+ (tzv. „Strategie 2030+“) a další. Právě Strategie 2030+ obsahuje teze, které jsou v souladu s připravovanými dokumenty pro sektor VOV.

Vedle zmíněných koncepčních materiálů je důležitým zdrojem Národní soustava povolání (NSP), která se člení na obecné dovednosti, měkké kompetence a odborné znalosti a dovednosti (viz web nsp.cz, který má v gesci Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR).

Analytický materiál je tvořen pro oborovou kategorii technických a zemědělských skupin oborů vzdělání dle oborového zaměření:

- 16 – Ekologie a ochrana životního prostředí
- 21 – Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárenství
- 23 – Strojírenství a strojírenská výroba
- 26 – Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika
- 28 – Technická chemie a chemie silikátů
- 29 – Potravinářství a potravinářská chemie
- 31 – Textilní výroba a oděvnictví
- 32 – Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů
- 33 – Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů
- 34 – Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie
- 36 – Stavebnictví, geodézie, kartografie
- 37 – Doprava a spoje
- 39 – Speciální interdisciplinární technické obory
- 41 – Zemědělství a lesnictví
- 43 – Veterinářství a veterinární prevence
- 91 – Teorie vojenského umění*

* Na základě informace z MŠMT ČR byl obor vzdělávání 91 pro další práci v rámci projektu zcela ignorován, protože spadá do kompetence Ministerstva obrany České republiky, a není tak ani pod gesci České školní inspekce.

Analýza role vyššího odborného vzdělávání je přípravou pro návrh vizí a koncepce rozvoje VOV v České republice a prezentovaná data jsou dostupná z veřejně přístupných analýz Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, ČSÚ, NPI atd.

1. Analýza role VOV

Vyšší odborné školy (VOŠ) vznikly ve školním roce 1996/97 novelou školského zákona jako samostatný stupeň vzdělávání. Vyšší odborné vzdělávání navázalo na tradici pomaturitního studia, které se mohutně rozvíjelo po roce 1989, ale novelou školského zákona č. 29/1984 Sb. bylo v roce 1995 zrušeno.

Vyšší odborné vzdělávání mělo tvořit základ pro úzce odbornostně specializované neuniverzitní terciární studium.

Experimentální ověřování existence a životaschopnosti vyšších odborných škol probíhalo od roku 1992/93 na 21 středních odborných školách, k pilotu se v roce 1993/94 připojilo dalších 23 škol a v roce 1995/96 už bylo do experimentálního ověřování zapojeno 50 škol.

Po ukončení experimentálního ověřování v roce 1996/97 došlo k masivnímu nárůstu nových vyšších odborných škol a denní studium bylo realizováno na 158 školách.

V současné době je systém vyššího odborného vzdělávání legislativně ukotven v zákoně č. 561/2004 Sb., školský zákon, a v příslušném prováděcím předpise.

Vyšší odborné vzdělávání rozvíjí a prohlubuje znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytuje všeobecné a odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností. Úspěšným ukončením příslušného akreditovaného vzdělávacího programu se dosáhne stupně vyššího odborného vzdělání. Délka vyššího odborného vzdělávání v denní formě je 3 roky včetně odborné praxe, u zdravotnických oborů vzdělání až 3,5 roku.

VOŠ zřizované krajem, obcí nebo svazkem obcí jsou financovány formou normativu, jehož výši stanovuje MŠMT.

Vyšší odborné školy jsou zařazeny do klasifikačního rámce ISCED 5B. Do stejné klasifikačního rámce patří také bakalářské vysokoškolské studium a studium posledních dvou ročníků konzervatoře.

Ke vzdělávání ve vyšší odborné škole lze přijmout ty uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou (ISCED 3A) a kteří při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí. Vyšší odborné vzdělávání je poskytováno za úplatu, jejíž výši stanovuje vyhláška č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání.

Vyšší odborné vzdělávání se uskutečňuje v denní, večerní, dálkové, distanční a kombinované formě vzdělávání; vzdělání dosažené ve všech formách vzdělávání je rovnocenné. Délka dálkového, večerního, distančního nebo kombinovaného vzdělávání je nejvýše o 1 rok delší než doba vzdělávání v denní formě.

Vyšší odborné vzdělávání obsahuje teoretickou přípravu a praktickou přípravu. Praktická příprava se uskutečňuje formou praktického vyučování ve škole nebo formou odborné praxe na pracovištích, která prohlubuje a rozšiřuje znalosti studenta o odborné kompetence.

Vyšší odborné vzdělávání se ukončuje absolutoriem. Dokladem o dosažení vyššího odborného vzdělání je vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa vyšší odborné školy. Označení absolventa vyšší odborné školy, které se uvádí za jménem, je "diplomovaný specialista" (zkráceně "DiS."). Absolutorium se skládá ze tří částí:

- obhajoba absolventské práce,
- zkouška z odborných předmětů,
- zkouška z cizího jazyka.

Zkušební komise má stálé a další členy, předsedou je pedagogický pracovník z jiné vyšší odborné školy nebo vysoké školy. Stálými členy jsou předseda, místopředseda a vedoucí učitel studijní skupiny. Dalšími členy jsou učitel příslušného předmětu, přisedící, který vyučuje daný předmět, odborník z praxe, vedoucí absolventské práce a oponent. Předsedu komise jmenuje krajský úřad, ostatní členy komise ředitel školy.

Ač je zřizovatelem vyšších odborných škol zpravidla kraj (církev či soukromý subjekt), vzdělávací program v příslušném oboru vzdělání pro jednotlivou vyšší odbornou školu podléhá akreditaci, kterou uděluje MŠMT. V případě vzdělávacího programu zdravotnického zaměření s předchozím souhlasem Ministerstva zdravotnictví a v případě vzdělávacího programu v oblasti bezpečnostních služeb s předchozím souhlasem Ministerstva vnitra. V případě vzdělávacího programu zaměřeného na přípravu k výkonu regulovaného povolání též s předchozím stanoviskem příslušného uznávacího orgánu, zda absolventi budou připraveni odpovídajícím způsobem k výkonu tohoto povolání. Žádost o akreditaci MŠMT postupuje Akreditační komisi pro vyšší odborné vzdělávání, která posoudí vzdělávací program z obsahového a odborného hlediska a vydá závazné stanovisko, na jehož základě MŠMT udělí/neudělí akreditaci. Akreditace vzdělávacího programu se uděluje na dobu rovnající se nejvýše dvojnásobku délky vzdělávání v denní formě studia. Je-li vzdělávací program akreditován, je současně zapsán pro příslušnou vyšší odbornou školu do školského rejstříku.

Vzdělávací program pro vyšší odborné vzdělávání stanovuje zejména konkrétní cíle, formy, délku a obsah vzdělávání a jeho organizační uspořádání, profil absolventa vzdělávacího programu, vyučovací jazyk, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání, jakož i podmínky pro vzdělávání studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a podmínky materiální, personální a organizační, podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví a podmínky zdravotní způsobilosti uchazeče ke vzdělávání.

Existence vyšších odborných škol je zdůvodněna zájmem zaměstnavatelů a potřebností specializovaných odborných programů. Svá opodstatnění mají programy vyučující takové odbornosti, po kterých je poptávka, jež nevyžadují zakončení akademickým titulem a které se dále rozvíjejí. Po absolventech těchto oborů bude navíc v horizontu několika příštích let značná poptávka.

Nedílnou součástí systému vyššího odborného vzdělávání je zcela jistě i organizace sdružující vyšší odborné školy a zastupující jejich zájmy, tedy **Asociace vyšších odborných škol (AVOŠ)**, která existuje od 5.2.1997.

AVOŠ si klade za cíl:

- Sjednocovat a koordinovat úsilí vyšších odborných škol při řešení problémů, s nimiž se při své běžné činnosti školy setkávají, a to i při soustavném zvyšování úrovně výuky a pedagogické práce.
- Zastupovat oprávněné zájmy škol – členů Asociace při jednáních s MŠMT a dalšími partnerskými organizacemi a institucemi.
- Rozvíjet spolupráci a vzájemnou výměnu poznatků mezi členy AVOŠ a podporovat jejich snahu o prohloubení odborného charakteru výuky.
- Usilovat o zvýšení informovanosti veřejnosti o zaměření a charakteru vyššího odborného školství a o jeho postavení v systému školství ČR.
- Iniciovat tvorbu racionálního a smysluplného evaluačního systému vyššího odborného studia, který by byl i určitým motivátorem jejího zvyšování. Současně se AVOŠ hlásí k aktivní spoluúčasti na jeho tvorbě.
- Rozvíjet dále dosud úspěšnou spolupráci s příslušnými odděleními MŠMT, podílet se na diskuzích k dokumentům týkajících se usměrňování vyššího odborného studia, eventuálně se spolupodílet na jejich tvorbě.

- Předkládat MŠMT návrhy a náměty ke zkvalitnění činnosti VOŠ. To v současné době znamená především podílet se na zpracování koncepce vývoje a postavení vyššího odborného studia včetně námětu na legislativní úpravu jeho statutu.
- Usilovat o pevnější a stabilnější zakotvení vyšších odborných škol v systému školství ČR. Dále prohlubovat specifika vyššího odborného studia a zvyšovat jeho úroveň.
- Být odpovědným a kvalifikovaným partnerem MŠMT a dalších institucí při projednávání otázek dalšího rozvoje vyššího odborného školství.
- Spolupracovat s Českou školskou inspekcí při specifikaci zaměření inspekční činnosti na VOŠ, zhodnocovat výsledky inspekce ke zvýšení úrovně pedagogického procesu i forem a metod řízení VOŠ.
- Přispět ke zlepšení vzájemné komunikace mezi jednotlivými VOŠ a sjednocovat jejich postoje k problémům, které vývoj vyššího odborného vzdělávání přináší.
- Koncentrovat úsilí k prosazování společných cílů vyšších odborných škol při jejich dalším rozvoji a zkvalitňování úrovně výuky.
- Přispět ke zpřístupnění zkušeností jak zahraničních, tak zkušeností úspěšných VOŠ v ČR.
- Organizovat celorepublikové semináře věnované aktuálním problémům vyšších odborných škol s účastí odpovědných pracovníků MŠMT i dalších zainteresovaných institucí.
- Podporovat optimální řešení problémů jednotlivých členských VOŠ, pokud se na AVOŠ obrátí.

Snahou Asociace vyšších odborných škol i vyšších odborných škol samotných je také zvýšení prestiže škol, upevnění postavení VOŠ ve vzdělávacím systému ČR a upevnění postavení mezi středním a vysokým školstvím.

Současný počet členských škol AVOŠ je 104, z toho zdravotnických 30, ekonomických 26, technicko - zemědělských 22, pedagogicko - sociálních 14 a humanitních 12.

2. Aktuální situace ve VOV

V současné době je v rejstříku škol a školských zařízení zapsáno 156 vyšších odborných škol.

Vývoj počtu vyšších odborných škol, studentů a absolventů shrnuje Český statistický úřad.

Školní rok	Počet VOŠ	Počet studentů	Počet přijatých do 1. ročníku	Počet absolventů
2005/06	176	28792	11341	7989
2009/10	184	28749	11870	6352
2010/11	182	29800	12836	6410
2011/12	180	29335	11780	6607
2012/13	178	28980	11966	6437
2013/14	174	28332	11805	6052
2014/15	174	26964	10757	6035
2015/16	171	24786	9868	5685
2016/17	168	22002	8684	5174
2017/18	166	19883	7878	4582
2018/19	166	18416	7361	4056
2019/20	160	17954	7687	3683
2020/21	156	18458	7900	

Tab. 1 Počet VOŠ v ČR, počet studentů, počet absolventů [2]

Rozložení vyšších odborných škol podle jejich umístění v krajích vyplývá rovněž z údajů Českého statistického úřadu ve školním roce 2020-21.

Území	Počet VOŠ	Počet studentů	Počet přijatých do 1. ročníku	Počet absolventů
Celá ČR	156	18458	7900	3683
Hl. m. Praha	35	4609	1971	980
Středočeský kraj	17	1225	497	283
Jihočeský kraj	14	871	352	172
Plzeňský kraj	5	1423	583	235
Karlovarský kraj	4	276	121	42
Ústecký kraj	7	1432	698	309
Liberecký kraj	5	224	104	33
Královéhradecký kraj	10	583	287	141
Pardubický kraj	6	792	312	148
Kraj Vysočina	12	794	269	195
Jihomoravský kraj	10	1778	756	409
Olomoucký kraj	8	1045	515	193
Zlínský kraj	10	793	306	118
Moravskoslezský kraj	13	2613	1129	425

Tab. 2 VOŠ v krajském srovnání

Zdroj dat: ČSÚ [2]

Z regionálního hlediska je rozložení škol patrné z uvedené tabulky. Je zřejmé, že VOŠ jsou soustředěny do velkých měst, nejvíce VOŠ je v Praze a nejméně v Karlovarském kraji – z oblasti technicko - zemědělských škol není v Karlovarském kraji žádná VOŠ.

Z hlediska rozložení vyšších odborných škol podle jejich umístění v krajích je žádoucí, aby kraje byly pokryty nabídkou vyššího odborného vzdělávání v souladu s krajským plánováním a v souladu s požadavky zaměstnavatelů a zaměstnavatelských svazů.

Aktuálně je nabídka VOV soustředěna do větších měst (nejvíce VOŠ je v Praze).

Skupiny oborů vzdělání		2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Celkem		28749	28900	29335	28980	28332	26964	24786	22002	19883	17954	18416	18458
16	Ekologie a ochrana životního prostředí	199	186	166	134	108	98	96	68	60	37	14	28
21	Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárnictví												
23	Strojírenství a strojírenská výroba	568	604	642	663	653	655	551	474	434	324	312	295
26	Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	1191	1160	1191	1242	1209	1098	901	821	716	651	664	719
28	Technická chemie a chemie silikátů	70	70	57	52	59	77	62	17	21	18	15	31
29	Potravinářství a potravinářská chemie	95	124	123	141	133	82	56	86	66	54	71	56
31	Textilní výroba a oděvnictví	24	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	
32	Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů												
33	Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů	275	410	254	240	205	178	130	93	81	89	72	100
34	Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie												
36	Stavebnictví, geodézie a kartografie	384	259	314	361	332	315	274	250	227	98	122	90
37	Doprava a spoje	229	315	241	242	243	307	297	265	208	160	222	154
39	Speciální a interdisciplinární technické obory	535	758	763	754	742	702	633	564	498	393	416	382
41	Zemědělství a lesnictví	707	1385	697	772	747	644	541	416	323	306	305	301
43	Veterinářství a veterinární prevence	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	44
		4277	5240	4454	4601	4431	4156	3541	3054	2634	2061	2213	2200
	Procentní zastoupení technicko - zemědělských oborů na všech oborech	14,87 %	18,13 %	18,18 %	15,88 %	15,64 %	15,41 %	14,28 %	13,88 %	13,55 %	11,48 %	12,01 %	11,92 %

Tab. 3: Počet VOŠ technické a zemědělské oblasti a počty jejich studentů

Většinu vyšších odborných škol (70 %) zřizují kraje, které jsou tudíž zodpovědné za koncepci a rozvoj VOV v daném kraji tak, jak popisují jednotlivé krajské akční plány (KAP). Ty jsou pak v souladu s dlouhodobými záměry vzdělání a rozvoje vzdělávací soustavy daných krajů a také s Dlouhodobým záměrem vzdělání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR.

2.1 Analýza stávajícího stavu

Ve školním roce 2018/19 existovalo 166 vyšších odborných škol a studovalo na nich téměř 18,5 tisíc studentů. Většina z nich studovala v denní formě vzdělávání (62,3 %).

V současnosti nejvíce studentů studuje na vyšších odborných školách v Praze, téměř 5 tisíc (27 %).

Z hlediska oborů zastoupených v technické a zemědělské oblasti jsou aktuálně nejvíce zastoupené skupiny oborů 26 - Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, 39 - Speciální a interdisciplinární technické obory, 23 - Strojírenství a strojírenská výroba, 31 - Textilní výroba a oděvnictví a 41 - Zemědělství a lesnictví.

Nejsou zastoupené naopak skupiny oborů 21 - Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárenství, 32 - Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů, 34 - Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie.

Nově byl akreditován vzdělávací program ve skupině oborů 43 - Veterinářství a veterinární prevence.

Aktuální oborové pokrytí akreditovanými vzdělávacími programy (AVP) VOŠ:

Kód skupiny OV	Název skupiny oborů vzdělání	Počet AVP
23	Strojírenství a strojírenská výroba	6
26	Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	17
28	Technická chemie a chemie silikátů	2
29	Potravinářství a potravinářská chemie	2
33	Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů	1
36	Stavebnictví, geodézie a kartografie	3
37	Doprava a spoje	2
39	Speciální a interdisciplinární technické obory	2
41	Zemědělství a lesnictví	5
43	Veterinářství a veterinární prevence	1
53	Zdravotnictví	8
61	Filozofie, teologie	2
63	Ekonomika a administrativa	18
64	Podnikání v oborech, odvětví	6
65	Gastronomie, hotelnictví a turismu	5
66	Obchod	2
68	Právo, právní a veřejnosprávní činnost	13
72	Publicistika, knihovnictví a informatika	6
74	Tělesná kultura, tělovýchova a sport	1
75	Pedagogika, učitelství a sociální péče	9
82	Umění a užité umění	34

2.1.1 Unikátnost oborů vyučovaných na technických a zemědělských VOŠ

Vyšší odborné školy technických a zemědělských oborů mají velice široký záběr využití. Důvodem je skutečnost, že rozvoj techniky i zemědělství přináší s rozvojem celé naší společnosti řadu nových specializovaných profesí, v nichž lze stále nalézat značný potenciál i pro uplatnění absolventů VOŠ.

Seznam oborů technické a zemědělské oblasti

- 16 – Ekologie a ochrana životního prostředí
- 21 – Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárenství
- 23 – Strojírenství a strojírenská výroba
- 26 – Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika
- 28 – Technická chemie a chemie silikátů
- 29 – Potravinářství a potravinářská chemie
- 31 – Textilní výroba a oděvnictví
- 32 – Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů

- 33 – Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů
- 34 – Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie
- 36 – Stavebnictví, geodézie, kartografie
- 37 – Doprava a spoje
- 39 – Speciální interdisciplinární technické obory
- 41 – Zemědělství a lesnictví
- 43 – Veterinářství a veterinární prevence
- 91 – Teorie vojenského umění*

* Tento obor vzdělávání spadá do kompetence Ministerstva obrany České republiky, a není tak ani pod gescí České školní inspekce.

Mezi specifické oblasti, které mají nejvíce realizovaných vzdělávacích programů v rámci celé technické oblasti, se na jedné straně pomyslné řady nalézají obory č. 26 (Elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika), č. 36 (Stavebnictví, geodézie a kartografie), č. 23 (Strojírenství a strojírenská technika) a také č. 41 (Zemědělství a lesnictví). Jedná se o specializace již dlouhodobě velmi poptávané ze strany zaměstnavatelů, kteří hledají vysoce teoreticky a současně i prakticky vzdělané absolventy. Ti nejen že se dokáží orientovat v teoretické šíři vystudovaného oboru, ale zároveň v něm budou schopni provádět specifické praktické činnosti, jež vyžadují složitý odborný vhled a značnou úroveň získaných zkušeností, jež si absolventi osvojili již při vyšším odborném studiu. A to navíc v době, kdy se mění poptávka po mnohých profesích právě v oblasti průmyslu i zemědělství. Tyto obory jsou vesměs rovnoměrně rozprostřené v rámci vyšších odborných škol v celé České republice, zároveň některé školy mají v nabídce i několik vzdělávacích programů vycházejících z jednoho z uvedených oborů. Právě na takových oborech je rovněž zřejmé, že pro uplatnitelnost na trhu práce jsou potenciálně využitelnější obory mimo sféru služeb, která právě v případech společenských či ekonomických krizí přestává být jako první pro potenciální zaměstnance zajímavou a dlouhodobě přínosnou.

Četnost vzdělávacích programů v rámci preferovaných oborů souvisí i s motivací uchazečů o zaměstnání. V těchto specializacích se naskýtá mnoho pracovních nabídek, které mají i dobré finanční ohodnocení. Navíc mnohé specializace jsou „populární“ (jedná se o spojené nádoby, kde motivace, novost oboru a jeho obecný kredit ve společnosti, finanční ohodnocení či zájem ze strany studentů o něj jsou vzájemně velmi provázané).

V čem tedy tkví jedinečnost jednotlivých oborů či vzdělávacích programů technické a zemědělské oblasti?

- **Prakticky orientované studium** – studium na vyšších odborných školách je principiálně zaměřeno na praktické dovednosti, ač v sobě zahrnuje nezbytný teoretický základ, systematicky tak studenta směřuje do jeho budoucí praxe. To je klíčová přidaná hodnota každého studia všech vzdělávacích programů vyšší odborných škol.
- **Jedinečnost zaměření některých vzdělávacích programů** – některé vzdělávací programy určitých oborů jsou zcela unikátní, vyučují se pouze na jedné VOŠ v ČR a ani neexistuje jakákoli oborová blízkost s bakalářskými studijními obory na vysokých školách. Pokud na vysoké škole je obdobný studijní obor, jeho zaměření je obvykle příliš široké, anebo jde pouze o teoretickou

přípravu bez vazby na praktickou aplikaci teoretických poznatků. Příkladem jedinečných oborů jsou např. vzdělávací programy Konzervátorství a restaurátorství a Konzervace, opravy a restaurování nábytku, jež nabízí Střední škola a vyšší odborná škola umělecká a řemeslná v Praze 5. Absolventi těchto programů jsou po absolutoriu zcela připraveni na restaurátorskou práci, ač musejí (na rozdíl od absolventů AMU) ještě několik let usilovat o získání restaurátorské licence.

- **Individuálnější přístup ke studentům** – vzhledem k počtu studentů ve studijních skupinách VOŠ je ve výuce a v celém studiu možné více uplatňovat individuálnější přístup a zároveň podporovat týmovou spolupráci. Motivací některých studentů ke studiu na VOŠ je právě tento aspekt, neboť někteří mají zkušenost z krátkého působení na vysoké škole, kde se cítili poněkud ztraceni bez vazby na svou studijní skupinu a kde i pro pedagogy a další pracovníky nejednou splývali v nepřehledném davu ostatních studentů bez vazby na svou konkrétní osobnost a tvář.
- **Pedagogové** – na VOŠ nepůsobí pouze absolventi pedagogických fakult, ale v poměrně velkém počtu jsou to také odborníci z praxe, kteří buď jako interní či externí pedagogové předávají studentům celou řadu teoretických a praktických znalostí. Právě využití vlastních praktických poznatků a zkušeností je klíčovým principem, kterým tito pedagogové působí na studenty, a tím je systematicky připravují na praktické využití studované specializace. Výhodou přitom je, že podle zákona o pedagogických pracovnících nemusejí mít pedagogové na VOŠ absolvované pedagogické minimum, což by právě mohlo od spolupráce s VOŠ odrazovat některé odborníky z praxe, jež vyučují na VOŠ externě.
- **Přesah do oblasti ekonomické a právní** – studenti jsou vedle podrobné teoretické a praktické přípravy v rámci své specializace připravováni souběžně také do pozic vedoucích pracovníků, podnikatelů v daném oboru apod., proto je součástí jejich studia pokaždé i právní a ekonomický kontext, doplněný o oblast aplikované psychologie – komunikace, vyjednávání, přesvědčovacích metod, asertivity, řešení konfliktních situací apod. To vše směřuje rovněž k praktickému přesahu jejich studia.
- **Dlouhodobá praktická příprava** – některé VOŠ ji mají zařazenou do učebního plánu jako souvislou praxi jednoho výukového období (celkem 4 měsíce v zimním či letním období posledního ročníku studia), jiné VOŠ vzhledem ke svému oborovému zaměření ji mají organizovanou v průběhu léta mezi 1. a 2. a 2. a 3. ročníkem či pravidelně v průběhu celé tříleté výuky. Celková délka praktické výuky je přitom nejméně 1200 vyučovacích hodin.
- **Výuka cizího odborného jazyka** – u závěrečného absolutoria každý student skládá zkoušku z odborného cizího jazyka; tento odborný cizí jazyk přitom student absolvuje v průběhu celého tříletého studia na VOŠ. Obvykle jde o odborný anglický jazyk, kde vedle společných komunikačních témat (rodina, region, anglicky mluvící země, zájmy a záliby) dominují i specifická témata, zahrnující slovní zásobu z daného oboru, který student na VOŠ absolvuje (doprava, stavitelství, IT, zpracování dřeva, arboristika, mlékárenství, ekologie...). To vše umožňuje pak studentovi, aby se v rámci své odborné přípravy a zejména ve své pozdější profesi kvalifikovaně domluvil i s kolegy z jiných zemí. K rozvoji komunikačních dovedností v odborném cizím jazyce napomáhají na VOŠ i velmi rozšířené zahraniční stáže studentů během jejich studia, jež studenti absolvují v partnerských školách či firmách v rámci programu Erasmus+ či během jiných výměnných programů. Některé technické či zemědělské vyšší odborné školy mají ve svém učebním plánu zařazen i druhý cizí jazyk (volitelná němčina, angličtina – je-li prvním jazykem němčina, atp.).

- **Tvorba absolventských prací** – zadání závěrečných absolventských prací je formulováno zcela konkrétně vzhledem k danému studovanému oboru. Častokrát jde o problémové téma, jež vychází z požadavků firmy, kde student absolvuje dlouhodobou praxi v průběhu letních měsíců mezi 2. a 3. ročníkem, anebo v posledním či předposledním výukovém období, kdy se jeho dlouhodobá praxe ve školou smluvně zajištěných firmách uskutečňuje. Firma pak výsledky absolventské práce může následně využít ve své podnikatelské činnosti. Při volbě absolventské práce však může jít také o případovou studii k nějakému zvolenému a ryze konkrétnímu tématu. Nebo o jednoduchý aplikovaný výzkum či konkrétní projekt, kde student například navrhuje počítačový program či zahradně architektonický návrh veřejného prostranství. I když student řeší pouze téma řešeršního charakteru, neshromažďuje pouze fakta, ale kvalifikovaně s nimi dále pracuje formou analýz, komparací, ověřováním v praxi. Absolventské práce jsou tak zcela zřetelně vždy provázány s reálnými skutečnostmi, které studenti řeší v praktické výuce v rámci svého studia. Takové texty pak obvykle nekončí pouze v archivu školy, ale stávají se východiskem pro různé praktické využití či realizaci sestavených návrhů apod.
- **Četnost odborných exkurzí, přednášek odborníků ve škole** – cílem je studentům otevřít co nejvíce již během jejich studia daný obor a ukázat jeho praktické stránky, proto se studenti účastní celé řady odborných exkurzí, směřovaných podle specializace do různých firem a institucí v ČR i v blízkém zahraničí. Některé VOŠ mají odbornou exkurzi zařazenu jako součást výuky vybraného profilového předmětu, a tak je účast na těchto výukových akcích povinná. Do škol jsou současně zváni mnozí renovovaní odborníci z praxe, kteří zprostředkovávají své zkušenosti a znalosti při jednorázových odborných přednáškách či během konferencí, které daná VOŠ pořádá. To vše jsou vítané příležitosti, jak přiblížit studentům nejen studovaný obor, ale i jeho osobnosti, s nimiž mohou studenti tak přijít do úzkého kontaktu a inspirovat se či dokonce navázat s nimi i možnou spoluprací.
- **Provázanost se středoškolským studiem** – většina VOŠ technické a zemědělské oblasti je součástí školy, kde vedle vyššího odborného studia je nabízeno i odborné středoškolské studium. Tato vazba je výhodou, jestliže na střední i na vyšší odborné škole jde o shodnou oborovou specializaci, takže oba segmenty školy participují na využívání různých technologií, výukových učeben či také na kontaktech pro praktickou výuku. Na obou částech školy mohou působit i někteří stejní pedagogové. Jde přitom o vzájemnou synergii, která napomáhá rozvoji obou částí školy.
- **Dostupnost studia pro studenty z různých sociálních skupin** – VOŠ technické a zemědělské oblasti jsou školy veřejné, platí se na nich proto jen školné přesně odstupňované stávající legislativou, jde tak vesměs o studium, jež je přístupné všem uchazečům, kteří se po maturitě rozhodnou ještě tři roky studovat a následně získat kvalifikovanou pracovní pozici ve studovaném oboru.
- **Uplatnění absolventů** – absolventi technických a zemědělských VOŠ se uplatňují v pracovních pozicích, pro které je středoškolské vzdělání obecně nedostatečné a vysokoškolské vzdělání naopak nenabízí dostatek praktických zkušeností v rámci svého studia. Zájem firem o studenty – absolventy technických VOŠ výrazně převyšuje počet studentů posledních ročníků či počet absolventů. Přitom již v průběhu studia si mnozí zaměstnavatelé hledají své potenciální zaměstnance právě mezi studenty VOŠ. Nabízejí jim na svých pracovištích absolvovat dlouhodobou praxi a umožňují jim vycházet ze svých reálných podmínek při tvorbě studentských absolventských prací. Zaměstnavatelé dobře vědí, že absolventi prakticky orientovaných vyšších odborných škol jsou připraveni ihned po absolutoriu kvalifikovaně

vykonávat svěřenou odbornou práci, a proto jsou tito absolventi na trhu práce velmi žádaní. Mnozí absolventi VOŠ tak navíc nalézají své první zaměstnání právě ve firmě, kde předtím absolvovali dlouhodobou praxi ve druhé polovině studia.

- **Rozdíly s bakalářským studiem** – řada oborů na VOŠ má analogicky blízké obory také v bakalářském studiu (např. VOŠ a SPŠ dopravní Praha se vzdělávacím programem Dopravní logistika a obchod má svou analogii např. ve studiu Dopravní fakulty ČVUT Praha či Dopravní fakulty J. Pernera na Univerzitě Pardubice). Všechny takové vysoké školy jsou ale oproti vyšším odborným školám technické a zemědělské oblasti příliš teoreticky zaměřené, takže v nich zcela schází dostatečná délka souvislé praktické výuky (místo obvyklých čtyř měsíců na VOŠ jde obvykle pouze o dva až čtyři týdny). Při studiu na VŠ je navíc výrazná převaha teoretických předmětů, takže student je sice po absolvování školy poučen o dané problematice, ale má zásadní problémy s aplikací znalostí v praxi, a tak jako absolvent není příliš potenciálními zaměstnavateli vyhledáván, neboť není oproti absolventovi VOŠ ihned schopen se zapojit do kvalifikované odborné práce.
- **Možnost dálkového (distančního, kombinovaného) studia** – celá řada VOŠ má vedle denní formy i ve své studijní nabídce zařazenu i analogickou dálkovou formu studia téhož vzdělávacího programu. To umožňuje rozšířit či změnit profesní dráhu mnohých pracovníků z jiných oblastí, kteří se rozhodnou v průběhu mladší či střední dospělosti o získání nové kvalifikace během zaměstnání. Takové studium je pak obvykle o rok delší než tříletá denní forma studia.

2.1.2 Předčasné odchody studentů

Počty studentů vyšších odborných škol od roku 2010/11 (kdy byla naplněnost maximální – 29 800 studentů) trvale klesají. Je to dáno klesající demografickou křivkou v době, kdy dopad tohoto poklesu pozorujeme stále, a nárůstem počtu vysokých škol a jejich kapacit. Pro technické a zemědělské VOŠ je tento trend silně podpořen nižším podílem studentů kombinovaných či dálkových forem studia. Pro náročné technické profese je často komplikované realizovat vzdělávání touto formou.

Velkou roli v trendu poklesu studentů VOŠ na technických a zemědělských školách hrají předčasné odchody ze vzdělávání. Ty jsou způsobeny dvěma faktory:

- nezvládnutí studia,
- předčasný odchod již v průběhu 1. ročníku.

Mezi nejčastější důvody pro odchod ze vzdělávání již v 1. ročníku patří:

- náročnost zvoleného oboru,
- chyba ve volbě oboru,
- finanční důvody a odchod do zaměstnání,
- dodatečné přijetí na vysokou školu.

Statistiky, které by popisovaly výše uvedené důvody odchodů ze vzdělávání, nejsou k dispozici, uvádíme je jako výstupy diskusí u kulatých stolů či závěry pracovních skupin, které reflektují zkušenosti jednotlivých škol.

K celkovému přehledu též schází podrobná statistika mapující počet studentů, kteří odejdou na vysokou školu a tato vysokoškolská studia předčasně ukončí. Studenti nemají povinnost tyto informace nikomu sdělovat.

Usuzovat lze pouze ze statistik MŠMT ČR, které říkají, že v roce 2018 40 % studentů bakalářského studia studium nedokončilo.

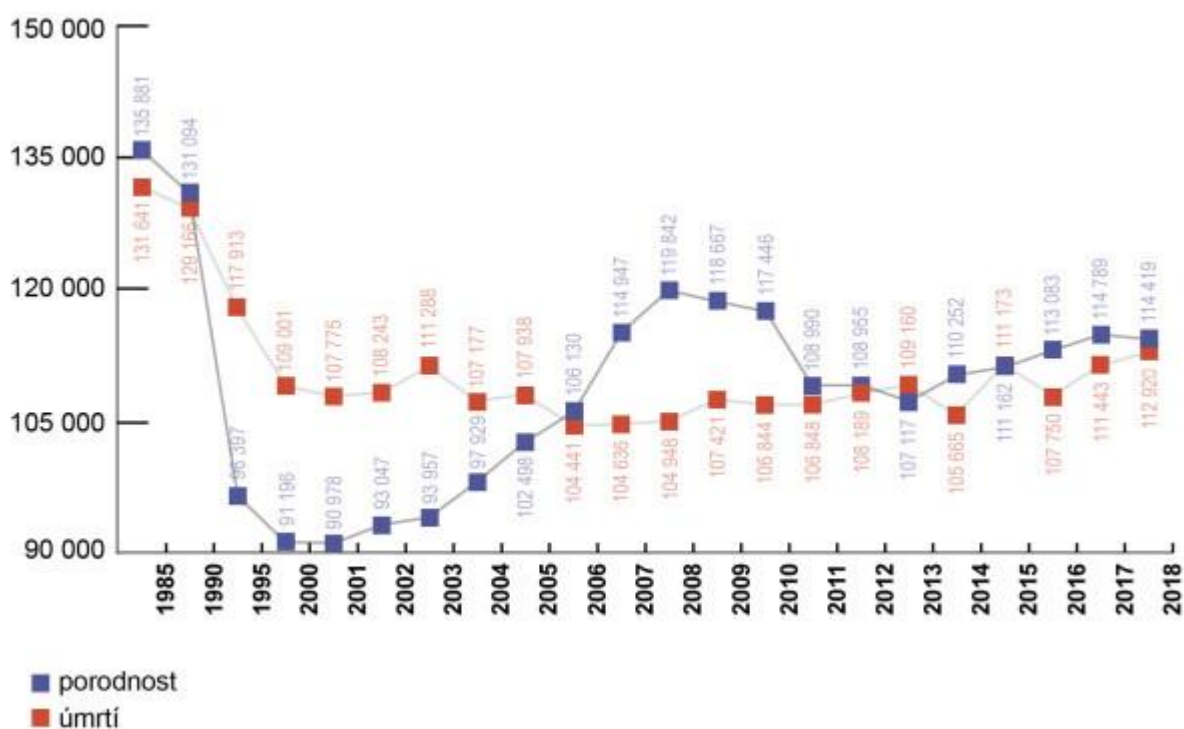
Paradoxně pak dochází k situacím, kdy se mnozí studenti vrací ke studiu na VOŠ poté, co absolvují část prvního ročníku na vysoké škole.

Pokles počtu studentů na VOŠ má dva zásadní důvody:

1. Klesající demografická křivka

Od roku 1989 se projevoval trend odkládání narození dítěte a na několik následujících let byla porodnost nižší než úmrtnost. Situace se začala měnit až v roce 2005, mezi silné ročníky je možné řadit ročník 2008. Mírný pokles nastal opět v roce 2011 a od té doby se počet nově narozených dětí drží na přibližně stejné úrovni.

S výše uvedeným poklesem souvisí i pokles studentů na vyšších odborných školách, protože věk studentů 1. ročníků se pohybuje zpravidla mezi 18 a 20 lety, co je právě v těchto letech.

Zdroj ČSÚ [26]

2. Vysoký počet vysokých škol a atraktivita akademického titulu

K datu 31. 12. 2019 existovalo v ČR 62 vysokých škol (zdroj – VZ MŠMT), z toho 26 veřejných, 2 státní a 34 soukromých. Ke studiu se na vysokou školu zapsalo 57 119 prvně zapsaných, což je o 3122 více studentů než v roce 2018. Byl to první výrazný nárůst a dosáhl 6 %.

Kombinace výše uvedených příčin je důvodem pro klesající počet nově zapsaných studentů do vyššího odborného vzdělávání.

Vysoké školy mnohdy přijímají studenty pouze na základě úspěšně vykonané maturitní zkoušky, často uchazeč o vysokoškolské studium je ke studiu přijat i v případě neúspěchu u řádného termínu maturitní zkoušky.

Zájem o vysokoškolské vzdělání je dán jeho prestiží a často snahou uchazeče získat akademický vysokoškolský titul. Důvodem jsou ale často požadavky zaměstnavatelů zejména státních institucí či ze vzdělávací sféry.

Situace se postupně začíná měnit, protože (nejen) na vyšších odborných školách mohou vyučovat odborníci z praxe. Tito odborníci často vysokoškolský titul nemají.

Problémy ve vztahu VOŠ – VŠ:

- Významným problémem vyšších odborných škol je ne/uznávání předmětů či ucelených částí studia ze strany vysokých škol. Ačkoliv vysokoškolský zákon [24] tuto možnost v § 68 odst. d) deklaruje, veřejné vysoké školy ji nevyužívají a jen omezený počet soukromých vysokých škol na základě předložených získaných kreditů uznává část studia. Neexistuje ale systémové řešení této situace.

[cit: Vysoká škola rozhoduje o právech a povinnostech studenta ve věci

d) uznání zkoušek nebo splnění jiných studijních povinností a předepsání rozdílových zkoušek, včetně uznání zkoušek vykonaných v rámci studia ve studijním programu uskutečňovaném vysokou školou nebo fakultou a uznání zkoušek nebo jiných studijních povinností nebo předmětů nebo jiných ucelených částí studia absolvovaných v rámci studia v akreditovaném vzdělávacím programu na vyšší odborné škole]

- Školský zákon č. 561/2004 Sb. definuje možnost nástupu žáka/studenta do vyššího ročníku. Přijetí do vyššího ročníku závisí na posouzení situace ředitelem školy, který stav posoudí a přijetí do vyššího ročníku schválí či neschválí. Problémem je ale přijímání ke studiu v 1. ročníku studií na vyšší odborné škole. Přijímací řízení lze uskutečnit do konce měsíce října daného roku. Problém nastane ve chvíli, kdy se student vysoké školy rozhodne z jakéhokoliv důvodu zanechat např. po prvním semestru vysokoškolské studium (nezvládá látku, vzdělání je příliš akademické, špatně zvolil obor atd.) a rád by studoval prakticky zaměřenou vyšší odbornou školu. VOŠ nemá možnost studenta přijmout, protože přijímací řízení pro 1. ročník je již ukončeno a do vyššího ročníku student nastoupit nemůže. Pak musí student více než půl roku čekat na zahájení studia od září a zpravidla buď nastoupí do zaměstnání, anebo ho v rámci přestupu přijme soukromá vysoká škola. Vzhledem k odlišnosti postavení VOŠ a VŠ (školský x vysokoškolský zákon) a odlišným matrikám není možný institut „přestupu“ studenta, a proto se zpravidla uchazeč již ke studiu na VOŠ nedostane.

2.1.3 Ztížení přístupu zahraničním studentům na VOŠ

Dalším významným problémem se jeví problematika studentů – cizinců. Pokud zahraniční student žádá o dlouhodobé vízum, může žádat o vydání dlouhodobého víza za účelem „studium“ nebo za účelem „ostatní“.

Studiem se dle § 64 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, rozumí

- a) studium v akreditovaných studijních programech na vysoké škole,
- b) účast na jazykové a odborné přípravě ke studiu akreditovaného studijního programu vysoké školy organizované veřejnou vysokou školou, nebo účast na jazykovém a odborném kurzu pořádaném v rámci programu Evropské unie nebo na základě mezinárodní smlouvy,
- c) střední vzdělávání a vyšší odborné vzdělávání v oborech vzdělání ve střední škole, konzervatoři nebo vyšší odborné škole, zapsané do rejstříku škol a školských zařízení v rámci výměnného programu uskutečňovaného v tuzemské hostitelské organizaci.

V případě žádosti o dlouhodobé vízum dle § 30 odst. 1 zákona o pobytu cizinců za účelem "ostatní" se jedná o ostatní vzdělávací aktivity, které **nejdou** dle zákona o pobytu cizinců studiem podle § 64 zákona o pobytu cizinců.

Vyšší odborné školy jsou zapsány v rejstříku škol a školských zařízení, mnozí uchazeči splnili podmínky přijetí, školy si jazykově zájemce ke studiu připravili, a uchazeč by po zapsání ke studiu získal statut studenta.

2.2 Personální a materiální zajištění výuky na VOŠ

Na vyšších odborných školách působilo v roce 2018 téměř 3900 pedagogických pracovníků. Přesná statistika je komplikovaná, protože fyzická osoba v roli pedagogického pracovníka na VOŠ mnohdy působí i na střední škole nebo naopak na škole vysoké.

Zdroj MŠMT [20]

Učitelé VOŠ	ženy	muži	celkem
Celkem	2511	1411	3922
Hl. m. Praha	626	418	1044
Středočeský kraj	226	125	351
Jihočeský kraj	182	145	327
Plzeňský kraj	172	112	284
Karlovarský kraj	46	24	70
Ústecký kraj	124	50	174
Liberecký kraj	59	29	88
Královéhradecký kraj	117	65	182
Pardubický kraj	118	42	160
Kraj Vysočina	135	71	206
Jihomoravský kraj	226	93	319
Olomoucký kraj	127	930	443
Zlínský kraj	118	65	183
Moravskoslezský kraj	235	102	337

Tab. 4 Počty učitelů ve VOŠ

V praxi se častěji užívá hodnocení podle výše úvazků, každý pedagogický pracovník je započítáván jen určitou částí.

Vyšší odborné školy ve většině případů koexistují v rámci jednoho právního subjektu se střední školou, zpravidla vznikly právě na popud střední školy, v technické a zemědělské oblasti je to téměř pravidelný jev. Podstatou byla možnost rozšířit odbornost danou zaměřením školy do výrazně větší hloubky a možnost soustředit se právě na profesionalitu. Z legislativního hlediska má střední škola a vyšší odborná škola jiný systém organizace a způsobu výuky, což u vyšší odborné školy výrazně rozšiřuje možnosti profesního zaměření.

Zatímco střední škola zajišťuje jak všeobecnou, tak odbornou část výuky, vyšší odborná škola prohlubuje odbornost a buduje profesionalitu budoucích absolventů. Výhodou tohoto spojení je možnost pro žáky střední školy plynule pokračovat v profesním studiu na vyšší odborné škole v rámci jednoho právního subjektu.

K tomu je třeba zajistit kvalitní personální a materiální vybavení. Na vyšších odborných školách působí vyučující odborných předmětů ze střední školy, což umožňuje efektivně provázat a navázat na látku probíranou na střední škole. Působí zde ale také odborníci z praxe, kteří realizují odborné přednášky či semináře, působí v roli vedoucích absolventských prací či navazují na interní pedagogy VOŠ a vnášejí praktické poznatky do výuky, reflektují inovace v oboru či reagují na specializované požadavky a zájmy konkrétních firem. Zpětná vazba ukazuje, že při působení odborníka z praxe ve vysokoškolském prostředí se setkává s akademickým přístupem a akademickými nároky na výuku, zatímco na VOŠ se cesta k profesionalitě jeví jako výrazně přímější. Ve spojení prostředí vyšší odborné školy a firemní praxe tak vzniká výrazná aktuální konfrontace výuky a reality konkrétního oboru. Tato konfrontace je bezprostředně realizována na pracovišti smluvního partnera.

Přítomnost vysokoškolských pedagogů ve vzdělávacím procesu na VOŠ přináší benefity v podobě aplikace akademického přístupu ke studiu, garantuje kvalitu a náhled na zkušenosti vysokých škol s výukou daného tématu v akademickém prostředí.

Tato zkušenost je oboustranně výhodná, na vyšší odborné školy vnáší akademický pohled a na vysoké školy naopak náhled potřeby na provázanost s realitou firemního prostředí.

Přítomnost zástupců vysokých škol je velmi efektivní z hlediska ukončování studia na VOŠ, např. předseda komise absolutoria je garantem kvality obhajoby i vlastní absolventské práce z akademického pohledu.

Vedení VOŠ je v kontextu zajištění personálního zázemí v poměrně komplikované situaci. Vzhledem k chybějícímu systémovému uchopení této problematiky jsou často spolupráce škola – firma a VOŠ – VŠ založeny na osobních kontaktech a osobních vztazích, nikoliv na základě jasně daného vztahu ze strany státu.

Z hlediska firemního prostředí bývá komplikace v tom, kdy VOŠ žádá přítomnost odborníka ve výuce v prostředí školy, protože jeho nepřítomnost ve firmě je často nepřijatelná.

Z charakteru a legislativního postavení vyšších odborných škol ale vyplývá řešitelnost této překážky prostřednictvím online kontaktů, využitím principů virtuální reality, e-learningu, platform typu Teams. Vyučující se stává spíše mentorem a koučem, studenty vede k samostatnosti, témata modulárně zadává a následně se studenty řeší.

Materiální zajištění výuky na VOŠ pro školy zařazené do technické a zemědělské oblasti je pro vedení škol i jejich zřizovatele nelehký úkol. Výhodou propojení střední a vyšší odborné školy je možnost sdílení specializovaných učeben, laboratoří a odborných dílen oběma součástmi školy a sdílení speciálních technologií.

I za těchto podmínek je zajištění materiálního vybavení složitý proces, protože moderní technologie a nároky na IT vybavení, zajištění kybernetické bezpečnosti a aplikace AR a VR technologií jsou značně finančně náročné. Školy by měly v oblasti materiálního vybavení reflektovat technologický pokrok tak, aby studenti nastupující na odborné praxe ve firemním prostředí byli v kontaktu s reálným firemním prostředím.

Financování škol by mělo odpovídat požadavkům na vybavení a tyto požadavky by se měly promítnout do oborového normativu.

Uplynulé dva roky ukázaly, že se vyšší odborné školy dokáží velmi rychle adaptovat na nové nepředvídatelné situace. Názorným příkladem je právě pandemie nemoci Covid-19, kdy i přes prvotní nejistotu zavedly vyšší odborné školy efektivní způsob distančního vzdělávání a praktickou část realizovaly po dohodě se zaměstnavateli přímo na jejich pracovištích či v terénu. Studenti technicky zaměřených VOŠ soustředili svoji pozornost např. na pomoc při poskytování počítačového vybavení žákům škol, instalaci a zabezpečení systémů, pomoc pedagogům základních a středních škol s přechodem na jiné formy výuky, pomoc s technickými a odbornými službami v domech sociálních služeb či v domovech seniorů.

Elektronické systémy a digitální technologie se staly nedílnou součástí studijní přípravy studenta VOŠ a koncepčně se distanční formy výuky zařadily jako vhodné standardy mezi výukové metody.

Technické vybavení typu vizualizér či online systémy typu MOODLE či Teams ukázaly, že při správném časovém rozložení jsou velmi efektivním doplněním dosavadních výukových metod – přednášky, cvičení, semináře atd. Jejich využíváním ve výuce bude nastaven systém řešení krizových situací s nutností zamezení prezenční výuky.

2.3 VOV mezi obory středního a profesně orientovaného bakalářského vzdělávání

Většina VOŠ technické a zemědělské oblasti jsou spojeny se střední školou v rámci jednoho právního subjektu. Výhody tohoto propojení jsou jednoznačné:

- možnost studia pro žáky střední školy na vyšší odborné škole v rámci jednoho právního subjektu,
- uplatnění pedagogů na střední i vyšší odborné škole,
- sdílení učeben a odborného vybavení pro obě součásti.

Spojení obou typů škol skýtá ale také určitá rizika:

- tendence vyučovat na VOŠ obdobnou látku jako na SŠ,
- tendence učit na SŠ obdobnou látku jako na VOŠ,
- obtížné oddělení výukových postupů pro střední školu od postupů na VOŠ (přednášky a cvičení).

3. Dosavadní strategie VOV

Z principu existence vyšších odborných škol technického a zemědělského zaměření vyplývá, že se jedná o instituce neuniverzitního typu zaměřené na profesní vzdělávání. Své místo si pevně zakotvily mezi středním a vysokým školstvím a jejich úkolem je připravovat kvalitní odborníky do praxe. Tyto školy se vyznačují praktickým stylem výuky, kdy teoretické vzdělávací předměty či moduly mají okamžitou návaznost v praktické činnosti buď v rámci praktické přípravy ve své VOŠ, anebo přímo na pracovišti smluvního poskytovatele odborné praxe.

Neoddiskutovatelným benefitem je zapojení odborníků z praxe do přímé výuky, jejich zapojení jako vedoucích absolventských prací, členů zkušebních komisí, hodnotitelů semestrálních projektů či členů komisí posuzujících profesní portfolio studentů.

3.1 Strategické dokumenty ČR

Z povahy českého vzdělávacího systému a v něm fungujících několik stupňů řízení lze strategické dokumenty ovlivňující podobu vyššího odborného vzdělávání rozdělit na strategie národní a regionální působnosti.

Národní strategie stěžejní pro rozvoj vzdělávací soustavy a věnující se tématu VOŠ:

- Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020
- Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020
- Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+ (tzv. „Strategie 2030+“)
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období 2015-20
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období 2019-23

3.1.1 Strategie 2030+

Strategie 2030+ si klade za jeden z cílů inovovat oborovou soustavu tak, aby lépe reflektovala potřeby trhu práce a akcentovala zapojování zaměstnavatelů do vzdělávání, a to v kontextu středních i vyšších odborných škol.

3.1.2 Dlouhodobý záměr

Aktuálně platný **Dlouhodobý záměr** se oproti tomu věnuje každé části vzdělávacího systému ve větší míře detailu vč. vyššího odborného vzdělávání, pro které jsou stanoveny následující cíle:

- Provést inovace v nových akreditovaných vzdělávacích programech vyššího odborného vzdělávání s ohledem na měnící se trh práce.
- Rozšířit nabídku programů vyššího odborného vzdělávání a pokračovat v odborné diskuzi vedoucí k lepší prostupnosti mezi vyšším odborným a vysokoškolským vzděláváním.
- Propojit proces akreditace vzdělávacího programu vyššího odborného vzdělávání se zápisem do školského rejstříku.

Cíl	Opatření	Kritéria	Termín	Zdroj financování	Dotčené subjekty
E.1 Provést inovace v nových akreditovaných programech vyššího odborného vzdělávání s ohledem na měnící se trh práce	E.1.1 Přizpůsobit činnost akreditační komise požadavkům na vzdělávání v souladu s požadavky trhu práce	Nově akreditované vzdělávací programy	2020	Státní rozpočet	MŠMT
	E.1.2 V návaznosti na revizi oborové soustavy středního vzdělávání, na potencionální duplicitu s vysokoškolskými obory a na požadavky trhu práce revidovat soustavu oborů vzdělání pro vyšší odborné vzdělávání ⁷	Novelizace nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání č. 211/2010 Sb.	2022		MŠMT
	E.1.3 Inovovat odbornou praxi VOŠ podle požadavků modernizace trhu práce a dalších vývojových trendů	Nově akreditované vzdělávací programy	od 2019		MŠMT
	E.1.4 Zavést povinné portfolio studenta v provázanosti s implementací prvků ECVET	Implementace portfolio studenta do vyššího odborného vzdělávání			
E.2 Rozšířit nabídku programů vyššího odborného vzdělávání a pokračovat v odborné diskuzi vedoucí k lepší prostupnosti mezi vyšším odborným a vysokoškolským vzděláváním	E.2.1 Rozšíření nabídky poskytovaného vzdělávání vyššími odbornými školami o jednoleté a dvouleté vzdělávací programy na úrovni EQF 5	Novela školského zákona a vyhlášky č. 10/2005 Sb. o vyšších odborných školách	2022	Státní rozpočet	MŠMT
	E.2.2 Prohloubit využívání přijímání žáků z příbuzných vzdělávání do vyššího ročníku				
E.3 Propojit proces akreditace vzdělávacího programu vyššího odborného vzdělávání se zápisem do školského rejstříku	E.3.1 Propojit činnost akreditační komise s řízením o zápis akreditovaného oboru vzdělání do školského rejstříku	Novela školského zákona	2022	Státní rozpočet	MŠMT
	E.3.2 Vytvoření metodického doporučení k jednotnému postupu při tvorbě vzdělávacích programů a při jejich předání do akreditačního řízení a zápisu do Rejstříku škol a školských zařízení	Metodické doporučení	2020		MŠMT

3.1.3 Iniciativy 4.0

Průmysl 4.0 spočívá ve spojení virtuálního kybernetického světa se světem fyzické reality. Podle studie [OECD Employment Outlook 2016](#) má Česko spolu se Slovenskem nejvíce pracovních míst, kterých se dotknou změny související s Průmyslem 4.0. Dle zmiňované studie lze očekávat, že ze všech stávajících pracovních míst cca 10 % patrně zcela zanikne a u dalších cca 35 % pracovních míst se zásadně změní jejich náplň, protože významnou část činností převezmou moderní technologie. Odborníci předpokládají současně vznik nových atraktivních pracovních míst, a to především v regionech s vhodně kvalifikovanou pracovní silou.

Změny, které s sebou přináší Průmysl 4.0, jsou natolik zásadní, že je nezbytné nastavit adekvátní systémový přístup k jejich zvládnutí vycházející například z užší spolupráce firem a vzdělávacích institucí.

Všechny oblasti vzdělávání budou ovlivněny Průmyslem 4.0 a z hlediska obsahu vzdělávání by měly být prioritně podporovány přírodní a technické obory. I když je studium technických a přírodovědných oborů náročné, dává ucelený základ pro širokou škálu pracovních příležitostí na pomezí různých disciplín. Tento ucelený základ nelze vstřebat jindy než v rámci počátečního systematického studia, na které je pak možné navazovat praxí.

K dokumentům určujícím národní směr strategického řízení, zejména v aspektech finančních, pro rozvoj vzdělávání bezesporu patří též **Operační program Jan Amos Komenský** (dále jen „OP JAK“). OP JAK jakožto operační program MŠMT má hned několik priorit, mezi něž patří též vzdělávání (Priorita 2). Stejně jako ve Strategii 2030+ jsou specifické cíle (SC) odlišovány tematicky, nikoliv dle podporovaných cílových skupin:

- SC 2.1 Zlepšení přístupu k inkluzivním a kvalitním službám v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a celoživotního učení pomocí rozvoje infrastruktury.
- SC 2.2 Zvýšit kvalitu, účinnost a relevantnost systémů vzdělávání a odborné přípravy na trhu práce, aby se podpořilo získávání klíčových kompetencí včetně digitálních dovedností.
- SC 2.3 Podporovat rovný přístup ke kvalitnímu a inkluzivnímu vzdělávání a odborné přípravě a jejich úspěšnému ukončení, a to zejména pro znevýhodněné skupiny, od předškolního vzdělávání a péče, přes všeobecné vzdělávání a odborné vzdělávání a přípravu až po terciární úroveň, jakož i vzdělávání a studium dospělých včetně usnadnění vzdělávací mobility pro všechny.
- SC 2.4 Podporovat celoživotní učení, zejména flexibilní možnosti rozšiřování dovedností a rekvalifikace pro všechny s ohledem na digitální dovednosti, lépe předvídat změny a nové požadavky na dovednosti vycházející z potřeb trhu práce, usnadnit přechody mezi zaměstnáními a podporovat profesní mobilitu.

Nicméně specifické cíle 2.2 a 2.3 mají jasně vymezeny cílové skupiny, pro něž je podpora z OP JAK určena a mezi které spadají i vyšší odborné školy, jejich pedagogové a studenti.

Z výše uvedeného souhrnu jasně vyplývá, že vyšší odborné školy mají své stálé a platné postavení ve vzdělávacím systému ČR, ale především že je i nadále počítáno s jejich rozvojem a podporou na strategické úrovni ze strany národních autorit.

Na úrovni regionálních strategií lze v oblasti vzdělávání považovat za klíčové krajský akční plán a dlouhodobý záměr jednotlivých krajů.

Většinu vyšších odborných škol v ČR zřizují kraje – 70 %. Kraje jsou tedy odpovědné za koncepci a rozvoj vyššího odborného vzdělávání v daném kraji.

3.1.4 Dlouhodobé záměry ve vzdělávání pro jednotlivé kraje

V rámci projektu jsme analyzovali dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR 2019-23.

Z analýzy vyplývá, že záměry jednotlivých krajů zmiňují problémy existence VOV, zejména:

- dualita vzdělávacích programů VOŠ a studijních programů VŠ,
- nevyjasněné postavení vyšších odborných škol ve vzdělávacím systému České republiky,
- pokles počtu studentů na VOŠ.

3.1.5 Cíle jednotlivých krajů

Kraj	Hlavní cíle
Hl. m. Praha	• Zachovat síť škol poskytujících VOV a podporovat standard a kvalitu absolventů vybraných VP • Nebude podporováno zřizování nových VOŠ vzhledem k dostačující nabídce širokého spektra vzdělání – zřízení nové VOŠ bude možné jen ve výjimečném případě v souladu s DZ ČR a DZ HMP 2016-20 • Optimalizace (utlumení) oborů, jejichž absolventi vykazují dvojnásobnou nebo vyšší míru nezaměstnanosti, než je průměr v HMP • Podpora inovace VP ve spolupráci se zaměstnavateli • Podpora nastavení optimálních podmínek pro spolupráci VOŠ a VŠ s cílem zvýšení odbornosti absolventů VOŠ (využívání laboratoří, odborných učeben atd.)
Středočeský kraj	• Podporovat zachování a další rozvoj VOŠ jako nedílnou součást terciárního vzdělávání v souladu s dalším rozvojem VOV
Jihočeský kraj	• Podpora existence zdravotnických VOŠ • Podpora propojenosti VOŠ a VŠ prostřednictvím vzájemných smluv
Plzeňský kraj	• Podpora akreditace profesně orientovaných oborů • Podpora spolupráce odborníků z praxe při výuce i absolutorii • Podpora kompatibility oborů VOŠ a bakalářských programů VŠ, uznávání kreditů
Karlovarský kraj	• Zachovat síť škol poskytujících VOV jako široce dostupné
Ústecký kraj	• Zápis nových VOŠ pouze ve výjimečných případech pro technické a přírodovědné obory vzdělání • Nebude podporováno navyšování kapacity VOŠ s výjimkou oborů technického a přírodovědného zaměření (23 - Strojírenství a strojírenská výroba, 26 – Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, 36 – Stavebnictví, geodézie a kartografie)
Liberecký kraj	• Zachovat síť škol poskytujících VOV • Podpora oborů VOŠ, které umožňují oboustrannou propustnost VOŠ – VŠ • Podpora technicky zaměřených oborů VOV
Královéhradecký kraj	• Zachovat profilaci a vysokou úroveň VOV

	• Posílit postavení absolventů VOŠ na trhu práce • Nebude podporováno navyšování kapacity VOŠ s výjimkou oborů technického a přírodovědného zaměření • Podpora prostupnosti VOŠ a bakalářského studia VŠ
Pardubický kraj	• Podpora akreditace profesně zaměřených VP VOŠ orientovaných na trh práce • Podpora spolupráce VOŠ se zaměstnavateli • Podpora mobility pedagogických pracovníků VOŠ
Kraj Vysočina	• Podpora spolupráce VOŠ a VŠ v kraji z hlediska uznávání dosaženého studia • Nebude podporováno navyšování kapacity VOŠ s výjimkou oborů technického a přírodovědného zaměření (23 - Strojírenství a strojírenská výroba, 26 – Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, 33 – Zpracování dřeva, 36 – Stavebnictví, geodézie a kartografie, 37 – Doprava a spoje, 39 – Speciální a interdisciplinární technické obory) • Zápis nových VOŠ pouze ve výjimečných případech pro technické a přírodovědné obory vzdělání
Olomoucký kraj	• Zápis nových VOŠ pouze ve výjimečných případech pro technické a přírodovědné obory vzdělání, nezvyšovat kapacitu škol • V rejstříku škol a školských zařízení ponechat jen VOŠ s kvalitními a dobře personálně a materiálně zabezpečenými VP • Podporovat spolupráci VOŠ a VŠ při zavádění kreditního systému
Zlínský kraj	• Podpora praktického zaměření VOŠ a spolupráce VOŠ a zaměstnavatelů • Inovace VP VOŠ v souladu s požadavky trhu práce
Moravskoslezský kraj	• Podpora spolupráce VOŠ a zaměstnavatelů • Podpora rozvoje kompetencí absolventů VOŠ • Inovace VP VOŠ v souladu s požadavky trhu práce

3.1.6 Krajské akční plány pro jednotlivé kraje

Jelikož jsou krajské akční plány „omezeny“ na předem stanovené povinné a nepovinné intervence, není zde prostor věnován cíleně pouze tématu vyššího odborného vzdělávání. VOŠ jsou zde podporovány jako cílové skupiny v rámci dílčích aktivit jednotlivých intervencí.

Kraj	Intervence	Dílčí cíl s vysokou prioritou
Hl. m. Praha	- Podpora polytechnického vzdělávání - Podpora kompetencí k podnikavosti - Podpora odborného vzdělávání - Rozvoj kariérového poradenství - Rozvoj škol jako center CŽU	- Zajištění finančních prostředků pro podporu aktivit zvyšujících kompetence k podnikavosti - Podpořit užší propojení teoretické výuky s praxí a intenzivnější spolupráci škol se zaměstnavatelskou sférou a vysokými školami - Podpora aktivit v oblasti polytechnického vzdělávání, organizovaných školami ve spolupráci se zaměstnavateli Podpora spolupráce při realizaci činností spojených s polytechnickým vzděláváním u SŠ a VOŠ technického zaměření s institucemi VŠ - Podpořit další vzdělávání pedagogických pracovníků pro odborné předměty Podpora projektových aktivit spolupráce SŠ a VOŠ s VŠ - Zajištění vzdělávání pedagogického sboru v oblasti kariérového poradenství - Zajistit vzdělávání pedagogických pracovníků jako lektorů dalšího vzdělávání - Podpořit školy v rozvoji center celoživotního učení
Středočeský kraj	- Podpora odborného vzdělávání - Podpora kompetencí k podnikavosti - Podpora polytechnického vzdělávání - Rozvoj škol jako center CŽU - Rozvoj kariérového poradenství	- Zvýšení zájmu o odborné vzdělávání - Profesní rozvoj pedagogických pracovníků odborných předmětů - Posílení spolupráce škol a firem - Podpořit aktivity vedoucí k rozvoji kompetencí žáků, studentů a pedagogických pracovníků k podnikavosti - Zvýšení zájmu žáků o polytechnické vzdělávání - Zvýšení počtu škol jak center CŽU - Posílení podpory kariérového poradenství
Jihočeský kraj	- Posílení spolupráce škol s firemním prostředím - Podpora polytechnického vzdělávání - Rozvoj kariérového poradenství - Rozvoj škol jako center CŽU	- Zvýšení míry zapojení firemního prostředí do všech prvků odborného vzdělávání - Zvýšení úrovně znalostí a dovedností u absolventů s ohledem na potřeby a trendy na pracovním trhu - Inovace polytechnické výuky - Zajištění funkčního systému kariérového poradenství - Vzdělávání lektorů CŽU, stáže pedagogů u zaměstnavatelů
Plzeňský kraj	Podpora odborného vzdělávání	Zachování stávající sítě VOŠ v kraji

	Podpora polytechnického vzdělávání	
Karlovarský kraj	Podpora odborného vzdělávání	- Zvýšit počet kvalifikovaných PP na SŠ a VOŠ - Provázat výuku OV na potřeby praxe
Ústecký kraj	- Podpora odborného vzdělávání - Podpora polytechnického vzdělávání	- Zvýšení kvality středního a vyššího odborného vzdělávání Podporovat transformaci VOŠ, která povede k vyšší konkurenceschopnosti bakalářskému studiu na vysokých školách
Liberecký kraj	- Podpora odborného vzdělávání - Podpora polytechnického vzdělávání	- podporovat a motivovat žáky k technickému a odbornému vzdělávání - přiblížit obsah odborného vzdělávání potřebám zaměstnavatelů - zlepšit spolupráci mezi školami všech stupňů vzdělávání (MŠ/ZŠ/SŠ/VOŠ/VŠ), zaměstnavateli a výzkumnými pracovišti
Královéhradecký kraj	- Rozvoj kariérového poradenství - Podpora odborného vzdělávání	- Fungující kariérové poradenství na SŠ a VOŠ Zavádění portfolií studentů VOŠ
Pardubický kraj	- Podpora kompetencí k podnikavosti - Podpora společného vzdělávání	- Zajištění materiálně-technických podmínek pro podnikatelskou výuku, zřízení či dovybavení učeben SŠ/VOŠ simulujících podnikatelské prostředí - Podpora prohloubení vzájemné spolupráce škol (ZŠ, SŠ a VOŠ) a firem
Kraj Vysočina	- Podpora kompetencí k podnikavosti - Podpora polytechnického vzdělávání - Podpora odborného vzdělávání	- Zvýšení úrovně rozvoje kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě u žáků ZŠ, SŠ/VOŠ - podpora zvýšení zájmu o polytechnickou výchovu již u žáků ZŠ (dětí v MŠ) a dále u žáků/studentů SŠ/VOŠ - vyšší míra zapojení zaměstnavatelů do spolupráce se SOŠ/SOU/VOŠ (k přímému ovlivnění kvality odborného vzdělávání)
Olomoucký kraj	- Podpora polytechnického vzdělávání - Podpora kompetencí k podnikavosti - Podpora odborného vzdělávání - Rozvoj kariérového poradenství	- Zvýšení počtu škol realizujících aktivity PV - Podpora budování partnerství v PV - Modernizace vybavení škol - Zvýšení počtu škol realizujících aktivity podporující rozvoj kompetencí k podnikavosti - Posílení stávající úrovně spolupráce škol se zaměstnavateli - Zlepšení úrovně kariérového poradenství na školách
Zlínský kraj	- Podpora polytechnického vzdělávání - Podpora kompetencí k podnikavosti - Podpora odborného vzdělávání	- Zvyšování kompetencí pedagogických pracovníků v oblasti podnikavosti - Rozvoj podnikavosti, iniciativy a kreativity u dětí, žáků a studentů - Zvyšování kompetencí pedagogických pracovníků v oblasti PV - Rozvíjet a rozšiřovat vzájemnou spolupráci škol a jiných partnerských subjektů

	• Rozvoj kariérového poradenství • Rozvoj škol jako center ČŽU	• Odborné vzdělávání ve spolupráci se zaměstnavateli a relevantními partnery • Vyšší odborné vzdělávání akceptující požadavky zaměstnavatelů v kraji • Funkční a kvalitní centra celoživotního učení
Moravskoslezský kraj	• Podpora polytechnického vzdělávání • Podpora kompetencí k podnikavosti • Podpora odborného vzdělávání • Rozvoj kariérového poradenství • Rozvoj škol jako center ČŽU	• Zvyšování kompetencí pedagogických pracovníků v oblasti podnikavosti • Podpora výuky technických a přírodovědných předmětů v cizím jazyce pro SŠ a VOŠ • Propojení odborné výuky ve školách s praxí ve firmách • Zajištění kvalitního personálního a materiálního zázemí odborných škol • Zvýšit povědomí o technických oborech praktickou formou, např. stáže ve firmách, workshopy se zástupci firem • Rozvoj spolupráce mezi školami a partnery v území v oblasti dalšího vzdělávání a nastavení komunikace
Jihomoravský kraj	• Podpora odborného vzdělávání • Podpora kompetencí k podnikavosti • Podpora polytechnického vzdělávání • Rozvoj škol jako center ČŽU	• Zatraktivnit pozici učitelů odborných předmětů a odborného výcviku a zvýšit znalosti a dovednosti učitelů • Rozvíjet KK k podnikavosti propojením žáků/studentů s praxí a realitou • Spolupráce SŠ a VOŠ s VŠ, vědeckými a odbornými pracovišti • Personálně podporovat úsek celoživotního učení SŠ, VOŠ s ohledem na množství realizovaných aktivit

Ač je zde řešena rovina strategických dokumentů, existuje v České republice několik dalších nástrojů a iniciativ, které je třeba zmínit:

3.1.7 Národní soustava kvalifikací (NSK)

Národní soustava kvalifikací je jedním ze státem vytvořených nástrojů sloužících k popisu kvalifikací poptávaných trhem práce a je definována jako „veřejně přístupný registr všech úplných profesních kvalifikací a profesních kvalifikací potvrzovaných, rozlišovaných a uznávaných na území České republiky“. Je to pružný, státem garantovaný, nástroj, který nabízí vedle školní docházky jinou, alternativní cestu k získání plnohodnotné profesní kvalifikace. Strukturu NSK, způsob jejího schvalování i pravidla pro ověřování jednotlivých kvalifikací stanovuje zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Základní stavební jednotkou NSK jsou profesní kvalifikace, kdy každá z nich je tvořena jednotlivými kompetencemi a pravidly pro její ověřování. Obsahy profesních kvalifikací jsou vytvářeny odborníky z řad zaměstnavatelů z daného odvětví trhu práce.

3.1.8 Národní soustava povolání (NSP)

Národní soustava povolání je soustavně rozvíjený a na internetu všem dostupný katalog popisů jednotlivých existujících povolání v České republice a je nástrojem pro zvýšení mobility pracovní síly

na základě potřeb trhu práce, které identifikují zaměstnavatelé a odborníci z trhu práce. Tvorba a aktualizace NSP je definovaná v zákoně o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. Jednotlivá povolání jsou mj. charakterizována konkrétním souborem požadovaných odborných dovedností a znalostí, obecných dovedností a klíčových kompetencí.

NSK a NSP jsou cenným zdrojem informací o aktuálních potřebách trhu práce v celorepublikovém měřítku a v současné době je více než jindy akcentována jejich provazba do počátečního vzdělávání a zejména snaha tuto provázanost zintenzivnit.

3.2 Strategické dokumenty EU

V kontextu evropských zemí je situace v oblasti profesně zaměřeného vyššího vzdělávání různorodá a má odlišný základ.

Profesně zaměřené vyšší odborné vzdělávání (PHE) je specifickou formou vyššího vzdělávání, které se v rámci evropské legislativy odlišuje od akademicky zaměřených programů terciárního vzdělávání. Existují tak možnosti vzniku specifických politicko-legislativních opatření cílených právě na profesní terciární vzdělávání.

Existují různé přístupy k prostupnosti PHE na úrovni EQF6 do programů akademického vzdělávacího cyklu (AHE – Academic Higher Education):

- nulové limity,
- překlenovací kurzy (jedno až dvouleté),
- rozhodnutí je zcela v kompetenci vysoké školy,
- nemožnost prostupu.

Jednotlivé přístupy, úvahy a doporučení jsou popsány v následujících strategických dokumentech.

3.2.1 Boloňský proces

Posláním Boloňského procesu (1999 – Boloňská deklarace) je zvýšení kvality a relevance učení a výuky a jeho cílem je rozvíjet a zkvalitňovat prostor terciárního vzdělávání EHEA (European Higher Education Area) při zachování diversity národních školských systémů i jednotlivých škol. Jeho existence zajišťuje vzájemnou prostupnost v rámci mezinárodních studentských a pedagogických mobilit, ale také v rámci uznávání akademického vzdělání a kvalifikací získaných v ostatních evropských zemích. Principiálně nejde o sjednocování jednotlivých národních školských systémů, ale o tvorbu prostředků vzájemné akceptace a propojení.

Boloňský proces doporučuje následující postupy:

- Inovace ve výuce, užití nových výukových metod
- Využití dobré praxe v systémech evropských zemí i mimo ně
- Podpora sociální mobility, zvýšení mobility studentů a pedagogů
- Profesní rozvoj
- Využití a podpora interdisciplinárních programů
- Zavádění výzkumu a inovací na všech úrovních terciárního vzdělávání
- Rozvoj kritického a kreativního myšlení
- Digitalizace vzdělání a učení.

3.2.2 ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System)

Evropský systém přenosu a akumulace kreditů (ECTS) je nástroj používaný v [Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání](#) pro větší transparentnost studií a kurzů. Pomáhá studentům studovat v různých zemích, jelikož si mohou studenti nechat uznat svou akademickou kvalifikaci a dobu studia absolvovanou v zahraničí.

Díky tomuto systému mohou být započítány kredity získané v jedné instituci do programu studovaného na jiné škole. Kredity ECTS jsou vyjádřením studia na základě definovaných studijních výsledků a související obtížnosti.

Systém ECTS je hlavní nástroj [boloňského procesu](#), jehož cílem je zvýšit mezinárodní srovnatelnost vzdělávacích systémů jednotlivých států. Systém také přispívá k větší srozumitelnosti dokumentů, jako je [dodatek k diplomu](#), a k jejich snadnější aplikaci v různých zemích.

ECTS byl zaveden ve většině zemí Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání jako vnitrostátní systém kreditů a jeho používání se rozšiřuje i do jiných zemí.

Rozdíly mezi vnitrostátními systémy vysokoškolského vzdělávání mohou vést k problémům týkajícím se [uznávání kvalifikací](#). Tento problém se částečně vyřešil tím, že se zvýšila srozumitelnost studijní výsledků a obtížnosti studijních programů.

Kromě toho je díky systému možné různé typy vzdělávání spojit do jednoho studijního programu či programu celoživotního učení (například univerzitní studium a odbornou praxi).

60 kreditů ECTS odpovídá celému jednomu roku studia nebo práce. Ve standardním akademickém roce jsou tyto kredity obvykle rozděleny do několika menších modulů. Typická „krátkodobá kvalifikace“ zahrnuje 90 – 120 kreditů ECTS. Program „prvního cyklu“ (neboli bakalářské studium) se skládá buď ze 180, nebo z 240 kreditů ECTS.

Program „druhého cyklu“ (neboli magisterské studium) se skládá buď z 90, nebo 120 kreditů ECTS. Ve třetím cyklu (doktorské studium) se počet kreditů ECTS různí.

3.2.3 Kodaňský proces

Kodaňský proces je strategický dokument zaměřený na posílení evropské spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy.

Do procesu je zapojeno 33 evropských států, které stály u zrodu dokumentu s názvem Strategický rámec evropské spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě (ET 2020).

Základní myšlenkou rámce ET 2020 je celoživotní učení ve všech jeho souvislostech – učení formální, neformální i informální.

(citace)[4]

Mimo jiné strategický rámec požaduje, aby byly v evropském měřítku do roku 2020 dosaženy následující referenční hodnoty:

- Podíl osob předčasně končících vzdělání a odbornou přípravu ve věku 18–24 let	<10 %
- Dokončené VŠ vzdělání nebo jeho ekvivalent u osob ve věku 30–34 let	>40 %
- Účast osob v kurzech celoživotního vzdělávání	>15 %
- Absolvování alespoň části studia v zahraničí u absolventů VŠ	>20 %
- Dto pro základní kurzy odborného vzdělávání u osob 18–34 let	>6 %.

Evropský rámec ET 2020 preferuje výměnu zkušeností a informací v tématech, která jsou společná pro evropské systémy vzdělávání a odborné přípravy formou:

- vzájemného učení,
- pravidelného sledování a předkládání zpráv,
- společného referenčního nástroje.

Doporučení Rady Evropské unie ze dne 24. listopadu 2020 o odborném vzdělávání a přípravě pro udržitelnou konkurenceschopnost, sociální spravedlnost a odolnost

Tento dokument doporučuje členským státům EU usilovat o splnění evropských cílů v několika oblastech odborného vzdělávání:

- Odborné vzdělávání a příprava se pružně přizpůsobují změnám na trhu práce

Programy odborného vzdělávání a přípravy nabízejí vyváženou kombinaci klíčových kompetencí a odborných (včetně technických) dovedností, které jsou dobře přizpůsobeny všem hospodářským cyklům, vyvíjejícím se pracovním místům a pracovním postupům.

- Základem odborného vzdělávání a přípravy je flexibilita a možnosti postupu

Programy odborného vzdělávání a přípravy se zaměřují na účastníky vzdělávání, nabízejí prezenční a digitální či smíšenou výuku, přičemž poskytují flexibilní a modulární přístupy založené na uznávání výsledků neformálního a informálního učení, a umožňují dosahovat profesního postupu a pokroku při učení. Programy dalšího odborného vzdělávání jsou koncipovány tak, aby se daly přizpůsobit potřebám trhu práce, odvětví nebo individuálním potřebám při prohlubování nebo změně kvalifikace. V počátečním odborném vzdělávání a přípravě je primárním cílem dosáhnout plné kvalifikace.

- Odborné vzdělávání a příprava jsou hnací silou inovací a růstu a připravují na digitální a ekologickou transformaci a na povolání, po kterých je velká poptávka

Odborné vzdělávání a příprava získávají na odolnosti tím, že se stávají součástí ekonomických, průmyslových a inovačních strategií včetně strategií souvisejících s oživením a ekologickou a digitální transformací. Nabídku odborného vzdělávání a přípravy, zejména pro dospělé, je proto třeba výrazně přizpůsobit nebo rozšířit, a to podporou nabývání podnikatelských, digitálních a ekologických dovedností.

- Odborné vzdělávání a příprava jsou atraktivní volbou založenou na moderním a digitalizovaném poskytování odborné přípravy/dovedností

Programy odborného vzdělávání a přípravy na úrovních EQF 5 až 8 jsou dále rozšiřovány, aby udržely krok s rostoucí poptávkou po vyšších odborných dovednostech v souladu s vnitrostátními podmínkami. Počáteční a další odborné vzdělávání a příprava jsou součástí celoživotního učení. Mezi počátečním i dalším odborným vzděláváním a přípravou, všeobecným vzděláváním a vysokoškolským vzděláváním jsou flexibilní a prostupné dráhy.

4. SWOT analýza

Vnější podmínky	
příležitosti • odborné studium zaměřené na praktické využití – alternativa k akademickému (spíše teoretickému) vzdělání • prosazení odlišností mezi profesně zaměřeným vyšším odborným studiem a teoreticky zaměřeným akademickým vzděláním – praktické studium na VOŠ jako přidaná hodnota • provázanost vysoce odborné teoretické a praktické činnosti • profesní realizace studentů/absolventů v zajímavých pracovních pozicích, jež komplexně postihují celou nabídku trhu práce	hrozby • nízký demografický růst • konkurence vysokých škol • relativně slabý zájem o studium ze strany budoucích studentů • dlouhodobě nejisté ukotvení segmentu VOV ve školském systému ČR • nízký společenský statut VOŠ v porovnání s akademickým studiem
Vnitřní podmínky	
silné stránky • jedinečné, konkrétně formulované vzdělávací programy s těsnou vazbou na trh práce • výborná uplatnitelnost absolventů VOŠ na trhu práce • těsná spolupráce VOŠ s profesní sférou • těsné propojení teoretické a praktické výuky • výrazná délka praktické výuky • výuka odborného cizího jazyka • regionálně významné školy s napojením na místní zaměstnavatele • spolupráce s osobnostmi externích vyučujících z odborné praxe – průběžné propojování výuky o praktické aspekty • využití know-how VOŠ pro formy dalšího vzdělávání (jednoleté kurzy apod.) • návaznost studia na střední odbornou školu (je-li VOŠ součástí celé školy) – využití materiálního a personálního zázemí, přestup části studujících ze SOŠ na VOŠ • zkušenosti managementu škol, kontakty na profesní sféru, vazby na partnery v zahraničí	slabé stránky • výstupní certifikace absolventů – označení za jménem DiS. (ve společnosti málo ceněné) • přijímání studentů do vyšších ročníků, přestup studentů z VŠ na VOŠ • nejistá legislativa v případě studia absolventa VOŠ na VŠ (problém s uznáním dosaženého vzdělání z VOŠ) • platba školného nejen na soukromých, ale také na veřejných, církevních a státních VOŠ • duplicita některých vzdělávacích programů na VOŠ se studijními bakalářskými programy

5. Závěr

Vyšší odborné školy se za dvacet pět let své existence staly nedílnou součástí vzdělávacího systému České republiky. Svůj nezpochybnitelný význam potvrzují každoročně novými absolventy, kteří se okamžitě zapojují do četných profesí, kde v tvrdém konkurenčním prostředí obstojí v konkurenci ostatních pracovníků, a odvádějí tak kvalitní práci, v níž zúročují své dosavadní vyšší odborné vzdělání.

Smyslem této první části klíčové aktivity 07 bylo systematicky zachytit a analyzovat stávající stav tohoto segmentu, aby ve druhé, navazující části mohla být navržena taková řešení dalšího vývoje vyšších odborných škol z hlediska organizačního či legislativního, kde by se posílily jejich silné stránky a zdůraznila se jejich nezpochybnitelná přidaná hodnota.

Nejde přitom o vytváření alternativy k akademickému terciárnímu vzdělávání, nejde o budování paralelních vzdělávacích struktur, ale o systémové posílení tohoto funkčního a vzájemně provázaného segmentu, který bude mít přímou vazbu na trh práce a zachová si své specifikum těsné propojenosti vysoce odborných znalostí a praktických dovedností.

Seznam použitých materiálů

- [1] *Školy a školská zařízení* [online]. Praha: ČSÚ, 2021 [cit. 2021-09-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/143118302/2300422105.pdf/86f7dfa5-f99c-409c-aa65-e17a611483a1?version=1.1>
- [2] *Studenti a absolventi vysokých a vyšších odborných škol v ČR. ČSÚ* [online]. 2020, 2021 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vzdelavani-analyzy-komentare>
- [3] NANTL, Jiří a Petr ČERNIKOVSKÝ. *Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání České republiky*. 2., rev. vyd. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2011. ISBN: 978-80-254-8569-9.
- [4] *Příručka pro uživatele ECTS (Evropského systému přenosu a akumulace kreditů)*. [Praha: Dům zahraničních služeb MŠMT, Národní agentura pro evropské vzdělávací programy], 2011. ISBN 978-80-87335-21-5.
- [5] *Školský zákon* [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-27-2-2021>
- [6] *Evropský rámec kvalifikací* [online]. Praha: NUV ČR, 2014. Dostupné také z: www.nuv.cz/eqf
- [7] *Uplatnění absolventů škol na trhu práce* [online]. In: . s. 83 [cit. 2021-05-16]. ISBN: 978-80-7578-032-4. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-171&NazevSeo=Uplatneni-absolventu-skol-na-trhu-prace-2019>
- [8] *Absolventi SŠ hlásící se ke studiu na VOŠ a VŠ. NPI* [online]. Praha [cit. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/5-4-02/Absolventi-SS-hlasici-se-ke-studiu-na-VOS-a-VS>
- [9] *Hlavní výstupy z mimořádného šetření ke stavu výuky učitelů MŠ, ZŠ, SŠ a VOŠ. MŠMT ČR* [online]. Praha, 2019, 2019 [cit. 2021-6-6]. Dostupné z: <http://www.pedagogicke.info/2019/05/msmt-hlavni-vystupy-z-mimoradneho.html>
- [10] *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy hlavního města Prahy 2020 - 2024. Praha.eu* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: https://skoly.praha.eu/88528_Dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-hlavniho-mesta-Prahy-2020-2024
- [11] *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Středočeského kraje*. <https://www.kr-stredocesky.cz/web/skolstvi/koncepcni-materialy> [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/02/DZ_Stredocesky-kraj_2020-2024.pdf
- [12] *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Jihočeského kraje*. <https://www.kraj-jihocesky.cz/> [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: <https://www.kraj-jihocesky.cz/sites/default/files/2020-03-31/Dlouhodob%C3%BD%20z%C3%A1m%C4%9Br%20vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD%20a%20rozvoje%20vzd%C4%9BI%C3%A1vac%C3%AD%20soustavy%20v%20Jiho%C4%8Desk%C3%A9m%20kraj%C3%AD%202020-2024.pdf>

- [13] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Plzeňského kraje. <https://www.plzensky-kraj.cz/> [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: <https://www.plzensky-kraj.cz/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci->
- [14] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Karlovarského kraje. <https://www.kr-karlovarsky.cz/> [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: https://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/oblast-skolstvi/dzv_kk.aspx
- [15] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Ústeckého kraje. <https://www.kr-ustecky.cz/> [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1696311
- [16] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Libereckého kraje. <https://www.edulk.cz/> [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: <https://www.edulk.cz/P%C5%99%C3%ADsp%C4%9Bvky/tabid/72/EntryId/6527/Dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-Libereckeho-kraje-2020-2024.aspx>
- [17] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Královéhradeckého kraje. <https://www.kr-kralovehradecky.cz/> [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: <https://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/skolstvi/vyrocni-zpravy/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-kralovehradeckeho-kraje-2020-2024-318619/>
- [18] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Pardubického kraje. <https://www.databaze-strategie.cz/> [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/puk/strategie/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-pardubickeho-kraje-2020-2024>
- [19] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Kraje Vysočina. <https://www.kr-vysocina.cz/> [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/dlouhodore-zamery-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy/ds-300669>
- [20] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Jihomoravského kraje. <https://www.kr-jihomoravsky.cz/> [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=402394&TypeID=2>
- [21] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje. [Edu.cz](https://www.edu.cz/) [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/02/DZ_Olomoucky-kraj_2020-2024.pdf
- [22] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Zlínského kraje. www.kr-zlinsky.cz [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cl-47.html>
- [23] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Moravskoslezského kraje. www.msk.cz [online]. 2020 [cit. 2021-09-01]. Dostupné z: <https://www.msk.cz/cs/temata/skolstvi/dlouhodore-zamery-2675/>
- [24] ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 111/1998 Sb.: Novela 153/2021 Sb.* In: . Praha, 1998, ročník 2020, 39/1998. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111?text=>
- [25] ŠŤASTNÁ, Věra a Vladimír ROSKOVEC. *Studie o terciárním vzdělávání pro projekt NCP-EQF A4* [online]. In: . 2009, s. 63 [cit. 2021-09-19]. Dostupné z:

<https://www.asociacevos.cz/wp-content/uploads/2016/06/10-12-21-Studie-o-terc-vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD-uprav-FINAL.pdf>

[26] Veřejná databáze. ČSÚ [online]. 2020,[cit. 2021-09-19]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEM05&z=T&f=TABULKA&skupId=546&katalog=30845&pvo=DEM05&str=v94>